

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni koosoleku protokoll nr 101

15. augustil 2019 kell 10.00-13.00

Võtsid osa: komisjoni liikmed Liisa Oviir, Kaarel Tarand, Airi Mikli (lahkus 12.25), Kalle-Kaspar Sepper, Ardo Ojasalu (asendusliige), Väino Linde, Märten Veskimäe (asendusliige) ja Helen Hääl ning komisjoni ametnikud Zoja Masso ja Helin Leichter

Juhatas: Liisa Oviir

Protokollis: Zoja Masso

Päevakord:

1. Saabunud/saadetud kirjad
2. Käimasolevad kohtumenetlused ja ettekirjutused
3. Ülevaade kvartali- ja valimiskampaania aruannetest
4. Ülevaade erakondade 2018. a majandusaasta aruannetest
5. Riigikontrolli juhtumid
6. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna saatest „Räägime asjast“ TRE raadios

1. Saabunud/saadetud kirjad

1.1. Marvel Riik „Õhtulehest“ juhtis komisjoni tähelepanu FB-s ringlevatele ALDE reklaamidele, mis kutsuvad inimesi üles hääletama Euroopa Parlamendi (EP) valimistel A. Ansipi ja J. Toomi poolt. Vastavalt Euroopa tasandi erakondade rahastamist reguleeriva põhimääruse artiklile 21 ja 22 on keelatud Euroopa Liidu üldeelarvest või muudest allikatest rahastada liikmesriikide erakondi või kandidaate.

Otsustati:

Esitada A. Ansipile ja J. Toomile järelepärimised ALDE reklaamide tasumise kohta.

1.2. Erakond ISAMAA vastas komisjoni järelepärimisele R. Terrase EP 2019 valimisreklaami kohta, et nimetatud reklaami eest tasus erakond.

1.3. PPA esitas komisjonile nõudekirja väärteomenetlusega seotud dokumentide esitamiseks. Võeti teadmiseks komisjoni vastus.

1.4. T. Liinat taotles oma 25.06.2019 pöördumises algatada menetlus tuvastamaks erakonnaseaduse rikkumine seoses keelatud annetuse saamisega, mis seisneb isikutele (11 lugu) avaldamise erinevates meediaväljaannetes enne 2019. a Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimisi. Liinat rõhutab, et isikutele on käsitletav keelatud annetuse saamine, sest need seisnevad valimistel kandideerivale isikule juriidilise isiku poolt tasuta teenuse osutamises, mis pole kättesaadav teistele isikutele.

Komisjonis leidis enamuse kinnitust seisukoht, et vabas ajakirjanduses teeb artiklite teemade üle valikuid sõltumatu toimetuse, mida ei mõjuta isikutele avaldamise objektid ise. Samuti valitsevad vabas ajakirjanduses tasakaalustatuse reeglid ning ei saa öelda, et esinemine seal poleks kättesaadav teistele isikutele.

Otsustati:

1) Tegemist on keelatud annetusega – vastu 7 liiget, K. K. S. jäi eriarvamusele: „*Leian, et sellisel kujul ei ole võimalik küsimust hääletusele panna. Küsimus on selles, kas enne valimisi artikli avaldamine erameedias valitava isiku suhtes on käsitletav juriidilise isiku annetusena EKS § 12 (3) lg 2 p 2 mõttes või mitte. Meedia tegutseb juriidiliste isikute vahendusel, st avaldajaks on juriidiline isik. Jäeb küsimus, kas valitav saab valimistel sellest artiklist kasu või mitte. Küsida ei ole võimalik, et kas tegemist on keelatud annetusega või mitte enne, kui on algatatud järelevalvemenetlus rikkumise tuvastamiseks, st küsida tuleks artiklites käsitletud isikutelt, kas nad on artiklite eest tasunud vastavalt reklaami hinnakirjale. Alles seejärel saab vastu võtta sisulise otsuse*“.

2) Algatada menetlus – poolt 1 (K. K. S.), vastu 7 liiget.

1.5. Komisjon pöördus Õiguskantsleri poole seoses tõusetunud küsimusega komisjoni liikmelisuse kohta. Võeti teadmiseks Õiguskantsleri vastus.

1.6. Võeti teadmiseks Justiitsministeeriumi vastus Õiguskantsleri järelepärimisele keelatud annetuse vastuvõtmise tagajärgede kohta.

1.7. Võeti teadmiseks V. Aasma kiri KAPO-le.

2. Käimasolevad kohtumenetlused ja ettekirjutused

2.1. Keskerakonna (KE) sularahajääk: 14.02.2017 ettekirjutuse nr 60, mis tehti keelatud annetuse (anonüümse) summas 110 000 eurot kandmiseks riigieelarvesse ja mille täitmise tähtaeg oli 15.03.2017. KE vaidlustas ettekirjutuse halduskohtus ja sai esialgse õiguskaitse. Halduskohus otsustas jätta KE kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata. KE esitas apellatsioonkaebuse. Ringkonnakohus otsustas jätta KE kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata. KE esitas 10.05.2019 kassatsioonkaebuse.

2.2. Keskerakonna (KE) vaadete propageerimine väljaandes „Stolitsa“, mis on käsitletav erakonna ja selle liikmete avalike vahendite arvel tehtud valimiskampaaniana (menetlus algatati Tallinna linnavolikogu Reformierakonna fraktsiooni avalduse alusel). Komisjon tegi ettekirjutused KE-le, Taavi Aasale (T.A) ja Aleksandr Tšaplõginile avalikest vahenditest saadud annetuse tagastamiseks Tallinna linnavalitsusele.

- KE vaidlustas ettekirjutuse (nr 70) kohtus, sai selle täitmise suhtes esialgse õiguskaitse; Halduskohus otsustas jätta kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; KE esitas apellatsioonkaebuse, mille Ringkonnakohus otsustas jätta rahuldamata; KE esitas 29.04.2019 kassatsioonkaebuse.

- T. A. täitis ettekirjutuse (nr 71), kuid vaidlustas selle kohtus; Halduskohus otsustas jätta T. A. kaebuse ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; T. A. esitas apellatsioonkaebuse.

- A. T. vaidlustas ettekirjutuse (nr 72) kohtus; kohus ei kohaldanud esialgset õiguskaitset ja A. T. täitis ettekirjutuse; Halduskohus otsustas jätta kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; A. T. esitas apellatsioonkaebuse, mille Ringkonnakohus otsustas jätta rahuldamata; A. T. esitas 27.05.2019 kassatsioonkaebuse.

2.3. PBK saatesarja „Russkii vopros“ saated perioodil 02.09.2017-14.10.2017 – komisjon algatas menetluse Keskerakonna (KE) suhtes erakonnaseaduse võimaliku rikkumise tuvastamiseks, mis seisneb erakonna valimispropaganda tegemises avalikes vahendite arvelt. Komisjoni tellimusel valmis saadete mõjuanalüüs meediaekspertilt Andres Jõesaarelt. Komisjon tegi KE-le ettekirjutuse (nr 74) keelatud annetuse tagastamiseks, mille täitmise tähtaeg oli 19.11.2018. KE vaidlustas ettekirjutuse kohtus, sai esialgse õiguskaitse. Kohtuistung toimub 17.09.2019 kl 10.

- 2.4. Keskerakonna (KE) poolt perioodil 2009-2016 Midfield OÜ-lt saadud soodustatud hinnaga teenused ja erakonna kulude tasumine Midfield OÜ poolt. Sellekohane erakonnaseaduse võimalik rikkumine kerkis päevakorda ühe teise menetluse käigus komisjonile laekunud riiklikult tunnustatud eksperdi arvamuses avaldatud asjaolude põhjal, millest selgus, et perioodil 2009-2016 esitas Midfield Keskerakonnale müügiarveid ulatuses, mis kattis vaid Midfieldi enda poolt KE heaks sisseostetud teenuse kulud, ning et erinevatel põhjustel on Midfield jätnud erakonnale suures ulatuses arveid esitamata. Komisjon tuvastas, et antud juhul on tegemist keelatud annetusega summas 1,02 eurot ning tegi KE-le 08.04.2019 ettekirjutuse (nr 77) nimetatud summas keelatud annetuse tagastamiseks Midfield OÜ-le. KE vaidlustas ettekirjutuse kohtus 08.05.2019 ja sai esialgse õiguskaitse; komisjon vastas kohtukaebusele 12.06.2019; Midfield nõudis enda menetluse kaasamist, milline vaidlus jõudis Riigikohtusse 16.07.2019.
- 2.5. Erakonna Eestimaa Rohelised (ROH) 12.10.2018 ettekirjutus (nr 75), mis tehti keelatud annetuse tagastamiseks oma võlausaldajatele, et sellega lõpetada erakonna krediteerimine viimaste poolt. Erakond vaidlustas ettekirjutuse kohtus ja sai esialgse õiguskaitse. Kohus otsustas 26.06.2019 jätta kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata; otsus jõustus 27.07.2019.

Otsustati:

Teha Erakonnale Eestimaa Rohelised märgukiri ettekirjutuse täitmise kohustamiseks.

- 2.6. Tõnis Paltsi (T. P.) Riigikogu 2015 valimiskampaania aruandest nähtub, et seisuga 30.09.2018 võlgneb ta kolmele juriidilisele isikule kokku 9 348 eurot. Komisjon tegi T.P.-le RK 2015 valimiskampaania aruandes deklareeritud kulude ja nende tasumise asjaolude kohta 13.12.2018 järelepärimise, millele sai vastuse alles pärast vastuse saamiseks tehtud ettekirjutuse ja teistkordse sunniraha (1500 eur) hoiatuse tegemist. T. P. vastas e-kirjaga, milles lubas oma valimisvõlad tasuda kuupäevaks 01.09.2019.

3. Ülevaade kvartali- ja valimiskampaania aruannetest

- a) Esitamata tulude, laekumiste ja kulude kvartaliaruanded seisuga 30.06.2019:

- Eesti Iseseisvuspartei – 2018. a III kv kuni 2019. a II kv;
- Eestimaa Ühendatud Vasakpartei – 2019. a II kv;
- Eesti Vabaduspartei-Põllumeeste Kogu – 2019. a II kv;
- Erakond Rahva Tahe – 2019. a I ja II kv.

- b) Esitamata valimiskampaania aruanded:

- Eestimaa Ühendatud Vasakpartei – RK 2019 põhjaruanne;
- Üksikkandidaat Kalju Mätik – RK 2019 põhjaruanne;
- Üksikkandidaat Jüri Malsub – RK 2019 täiendav aruanne;
- Üksikkandidaat Harry Raudvere – EP 2019 täiendav aruanne.

Üksikkandidaatidest aruandevõlglastele on saadetud korduvaid meeldetuletusi koos aruande koostamisjuhistega.

Otsustati:

- 1) Saata eelnimetatud erakondadele esitamata aruannete kohta märgukirjad.
- 2) Teha eelnimetatud üksikkandidaatidele aruannete esitamiseks ettekirjutused sunniraha hoiatusega 500 eurot.

4. Ülevaade erakondade 2018. a majandusaasta aruannetest

Vastavalt EKS § 12⁹ kontrollib komisjon erakondade majandusaasta aruandeid ja hindab muuhulgas neis kajastatud finantsseisu vastavust erakonnaseaduses püstitatud nõuetele. Oluline kriteerium on erakonna majanduslik jätkusuutlikkus ja finantsriskide välistamise seisukohalt erakonna maksevõime olemasolu.

Majandusaasta aruanded on esitamata erakondadel Eesti Iseseisvuspartei ja Eesti Vabuspartei-Põllumeeste Kogu – mõlemal on nii 2017. a kui 2018. a aruanne.

Eesti Konservatiivsel Rahvaerakonnal on 2018. a aruanne esitatud auditeerimata kujul, seega on täitmata erakonnaseaduse nõue riigitoetust saava erakonna majandusaasta aruande auditeerimise kohta.

Mitmetel erakondadel on 2018. a lõpuseisuga netovara negatiivne, st kumuleeritult on kulud ületanud tulusid, kuid seda mitte järjestikku mitme aasta jooksul. Vaid Erakonnal Eestimaa Rohelised on netovara suures ulatuses negatiivne igal aastal alates aastast 2011. Erakonna finantsseis 2018. a majandusaasta aruandes näitab, et erakond pole majanduslikult jätkusuutlik.

Otsustati:

- 1) Saata Eesti Iseseisvusparteile ja Eesti Vabuspartei-Põllumeeste Kogule märgukirjad majandusaastate 2017 ja 2018 aruannete esitamiseks.
- 2) Saata Eesti Konservatiivsele Rahvaerakonnale märgukiri 2018. a majandusaasta esitamiseks seaduses nõutud kujul.
- 3) Saata Erakonna Eestimaa Rohelised juhatusel märgukiri erakonna jätkusuutlikkuse tagamise meetmete ja juhatuse hoolsuskohustuse täitmise kohta.

5. Riigikontrolli juhtumid

K. K. S. taandas end küsimuse arutelult, L. O. puudus 1) otsuse tegemise ajal

Riigikontroll juhtis komisjoni tähelepanu KOV 2017 valimiste eel kohalikes lehtedes avaldatud poliitilise tähendusega sõnumitele, mille edastamise vajadus ei seostu omavalitsuse ülesannete ega avaliku huviga ning mille puhul võib olla tegemist erakonnaseaduse rikkumisega. Rikkumine seisneb avalike vahendite kasutamises valimiskampaaniaks.

Tänaasel koosolekul käsitleti T. Aasa, J. Toomi ja E. Karu vastuseid ärakuulamiskirjadele.

Otsustati:

- 1) Teha T. Aasale ettekirjutus koos sunniraha hoiatusega 500 eurot keelatud annetuse tagastamiseks Tallinna linnale – poolt 6 liiget.
- 2) Kaasata J. Toomi menetluse Eesti Keskerakond – poolt 7 liiget.
- 3) Teha E. Karule ettekirjutus koos sunniraha hoiatusega 500 eurot keelatud annetuse tagastamiseks Saue vallale – poolt 7 liiget.

6. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna saatel „Räägime asjast“ TRE raadios

A. M. lahkus enne otsuse tegemist

Komisjon arutas küsimust, kas TRE raadio saate „Räägime asjast“ puhul on tegemist EKRE propagandaga e erakonna või selle liikmete poliitilise reklaamiga, kuna saates esinevad vaid EKRE poliitikud ja selles käsitletakse vaid sama erakonna maailmavaatelisi teemasid. Kui tegemist on

erakonna või selle liikmete poliitilise reklaamiga, siis erakonnaseadusest lähtuvalt soovib komisjon selgust, milline on EKRE seos selle saate rahastamisega.

Otsustati:

Teha Eesti Konservatiivsele Rahvaerakonnale järelepärimine erakonna ja TRE-Raadio vaheliste seoste selgitamiseks – poolt 7 liiget.

/allkirjastatud digitaalselt/

Liisa Oviir
Koosoleku juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Zoja Masso
Protokollija